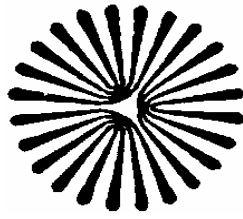

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه آموزشی الهیات

عنوان پایان نامه:

بررسی ادله اثبات دعوی در جرایم تعزیری و

بازدارنده

استاد راهنما:

دکتر علی علی آبادی

استاد مشاور:

دکتر حسینعلی قاسم‌زاده

دانشجو:

حمدالله سنگین آبادی

نگارش: زمستان 1388

دانشگاه پیام نور

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه آموزشی الهیات

عنوان پایان نامه:

بررسی ادله اثبات دعوی در جرایم تعزیری و

بازدارنده

استاد راهنما:

دکتر علی علی آبادی

استاد مشاور:

دکتر حسینعلی قاسم‌زاده

دانشجو:

حمدالله سنگین آبادی

نگارش: زمستان 1388

نام خانوادگی: سنگین آبادی

نام: حمدالله

عنوان پایان نامه: بررسی ادله ی اثبات دعوی در جرایم تعزیری و باز دارنده

استاد راهنما: دکتر علی علی آبادی

استاد مشاور: دکتر حسینعلی قاسم زاده

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: الهیات گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

دانشگاه: پیام نور تهران

دانشکده: ادبیات و علوم انسانی تاریخ فارغ التحصیلی: 89/4/29 تعداد صفحه: 106

کلید واژه ها: بازدارنده، تعزیر، جرایم، ادله، اثبات، دعوی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مجلس علوم استانی

دانشگاه پیام نور
دانشگاه پیام نور استان تهران

شماره:
تاریخ:
پیوست:

تصویب نامه

پایان نامه کارشناسی ارشد حمدالله سنگین آبادی رشته فقه و مبانی حقوق
تحت عنوان:

" بررسی ادله ی اثبات دعوا در جرایم تعزیری و بازدارنده"
تاریخ دفاع: 89/04/29 ساعت: 10:00-12:00

درجه ارزشیابی: عالی

نمره: ۴۶۱۸

هیات داوران:

امضاء	مرتبه علمی	نام و نام خانوادگی	داوران
		دکتر علی غسیانی	استاد راهنما
		دکتر حسین زاده	استاد مشاور
	استاد	دکتر امین پور سعید	استاد داور
	استاد	دکتر امیر تهرانی	استاد داور
		دکتر محمدعلی اسدی	نماینده تحصیلات تکمیلی

تهران خیابان استاد تجات
الهی، نرسیده به خیابان
کریخانه زند، جهان راه
سپید، پلاک ۲۲۲
تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۰۶۰۹
دورنگار: ۰۲۱-۸۸۸۹
www.tpnu.ac.ir
ensani@tpnu.ac.ir

تقدیم به:

به تمامی اساتید و معلمانی که در مراحل مختلف تحصیلی از محضرشان بهره‌مند شده‌ام.
و پدر و مادرم که قلم را به دستم سپردند؛ تا اندیشه‌ام بارور شود.

وهمچنین تقدیم به:

پاسداران عدل و انصاف، و کسانی که در راه آزادی اندیشه و قلم قدم بر می
دارند. و همسرگرمی و فرزندان مهربانم، که همواره در راه تحصیل، مشوق من بوده‌اند؛
و با تحمل تمام سختیها و کمبودها امکان تحصیل را برایم فراهم ساختند.

تشکر و قدردانی

با سپاس فراوان و بی‌کران به درگاه ایزدمنان، که حیات و استعدادهای فراوانی بر ما ارزانی داشته است. و به نوع بشر آموختن، و نوشتن آموخت، تا در خدمت هم‌نوع خویش باشد. و سپاس خدایی را که به انسان قدرت تفکر و تعقل عطاء فرمود.

از اساتید و معلمانی که در مراحل مختلف تحصیلی از محضرشان بهره‌مند شده‌ام؛ به ویژه از جناب آقای دکتر علی‌آبادی و دکتر حسینعلی قاسم‌زاده که با قبول راهنمایی و مشاوره و ارائه نظرات عالمانه خویش اینجانب را در مراحل تدوین این پایان‌نامه یاری نموده‌اند؛ خاضعانه کمال تشکر و قدردانی را دارم.

علائم اختصاری

- 1- ق. آ. د. ک. قانون آئین دادرسی کیفری. مصوب 1378
- 2- ق. آ. د. م. قانون آئین دادرسی مدنی. مصوب 1379
- 3- ق. م. ا. قانون مجازات اسلامی مصوب 1370
- 4- ق. ا. ج. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب 1358 بازننگری 1368
- 5- ق. ت. ح. قانون تعزیرات حکومتی مصوب 1367

چکیده

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و برقراری حاکمیت حکومت اسلامی از همان بدو انقلاب سعی شد که از قوانین مغایر اسلام جلوگیری شود. و به جای آن قوانین اسلامی بر کشور حاکم و جاری گردد. بنابراین قانون مجازات عمومی سابق، با تصویب قانون مجازات اسلامی در سال 1361 نسخ گردید. و در اصلاحات سال 1368 مجازات جدید دیگری تحت عنوان مجازاتهای تعزیری و بازدارنده وارد حقوق کیفری ایران شد. در حالیکه در قانون مجازات عمومی سابق مجازاتی تحت عنوان مجازات های تعزیری و باز دارنده سابقه نداشته است.

دلیل اثبات در جرایم تعزیری و بازدارنده عبارتست از: امری که در جهت کشف حقیقت در جرایم تعزیری و حکومتی به کار می‌رود. مراجع قضایی به ویژه دادرها، اساساً تحصیل دلیل را در جهت اثبات جرم (اعم از رکن مادی و معنوی آن) به عهده دارند. در این پژوهش ضمن بررسی نظرات موجود در باب حجیت علم قاضی، دلالت مبانی فقهی و منابع قانونی بر حجیت مطلق علم قاضی (اعم از حق الله و حق الناس) نیز، تبیین شده است. البته این امر فقط شامل قضات می‌شود. از این رو تمسک قضات مأذون به علم شخصی جایز نیست.

دلالتی مانند اقرار و شهادت شهود، طریقت دارند. از این رو علیرغم دلالت مبانی فقهی بر کفایت یک بار اقرار در جرایم تعزیری و بازدارنده، همیشه نمی‌تواند نقش اثباتی در پرونده‌های کیفری داشته باشد. چرا که در بعضی موارد مطابق با واقع و کاشف از حقیقت نمی‌باشد. به علاوه، در ارزیابی شهادت شهود نیز، قاضی کیفری باید در جهت کشف حقیقت و رسیدن به اقناع وجدان، نکات متعددی، از جمله: معرفی شهود به متهم، مطابقت شهادت با دعوی کیفری، توافق شهادت در معنا و... را مورد توجه قرار دهد.

تحقیقات محلی، معاینه محل، نظریه کارشناس، دلایل و مدارک موجود در صحنه جرم، اسناد، ادله الکترونیکی و امارات قانونی از قرائن اثباتی دیگر هستند؛ که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نقش اثباتی سوگند، در جرایم تعزیری و بازدارنده نیز بررسی شده است با توجه به منابع فقهی در جرایمی که واجد حیثیت خصوصی و قابل گذشت هستند، از یکسو، سوگند شاکی به ضمیمه شهادت یک شاهد، می‌تواند مجرمیت یا محکومیت متهم را به اثبات رساند. از سوی دیگر در صورت فقدان بینه یا اقرار، سوگند متهم می‌تواند رفع خصومت کرده و برائت وی را به دنبال داشته باشد.

کلید واژه ها: دلیل، ادله، اثبات، تعزیر، بازدارنده، جرایم تعزیری،

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
1.....	مقدمه
4	فصل اول: کلیات
5.....	1-1 - اهمیت دلیل در امور کیفری.....
7.....	1-2 - مفهوم دلیل.....
7.....	2-1 - مفهوم لغوی.....
7.....	2-2 - مفهوم اصطلاح.....
8.....	2-3 - مفهوم جرایم تعزیری.....
10.....	2-4 - مفهوم جرایم و مجازات های بازدارنده.....
11.....	3-1 - متعلق ادله اثبات در فرایند کیفری.....
12.....	4-1 - تحول تاریخی ادله اثبات دعوی.....
13.....	4-1 - دوره اختیار مطلق روسای قبایل.....
13.....	4-2 - دوره باستان (دوره قتال قضایی یا آزمایش ایزدی).....
14.....	4-3 - دوره دلایل قانونی.....
15.....	4-4 - دوره دلایل معنوی (اقناع وجدان قاضی).....
15.....	4-5 - دوره دلایل علمی.....
16.....	5-1 - تلفیق دلایل قانونی، معنوی، علمی.....
16.....	6-1 - سیستم های رایج بر طرق اثبات دعوی.....
17.....	6-1 - سیستم اقناع وجدان قاضی.....
17.....	6-2 - سیستم ادله قانونی.....
18.....	7-1 - سیستم حاکم بر ادله اثبات از نظر فقه امامیه و قانون موضوعه.....
20.....	فصل دوم: علم و اقناع وجدان قاضی
21.....	2-1 - علم واقناع وجدان قاضی.....
22.....	2-1-1 - مفهوم علم قاضی.....
22.....	2-2-1 - تعریف لغوی واصطلاحی علم.....
23.....	2-3-1 - علم عادی و متعارف.....

- 24..... 4-1-2 - نظریات موجود در حجیت علم قاضی در اسلام
- 24..... 1 - قائلین جواز قضاوت به علم هم در حق الله و هم حق الناس
- 29..... 2 - قائلین به عدم جواز قضاوت به علم نه در حق الله و نه در حق الناس
- 31..... 3 - قائلین جواز قضاوت به علم فقط در حق الله
- 31..... 4 - قائلین جواز قضاوت به علم فقط در حق الناس
- 32..... 2-1-5 - نتیجه از مباحث حجیت علم قاضی
- 33..... 2-2 - علم قاضی و تعزیرات و مجازات های باز دارنده
- 34..... 2-3 - شرایط امکان تمسک قاضی به علم خود
- 35..... 1 - طریق تحصیل علم باید متعارف باشد
- 37..... 2 - منشاء پیدایش علم باید در رأی ذکر شده باشد
- 38..... 3 - مستند منشاء علم باید در پرونده وجود داشته باشد
- 40..... **فصل سوم: اقرار**
- 41..... 3-1-1 - اقرار
- 41..... 3-1-1 - مفهوم شناسی اقرار
- 41..... 3-1-2 - مفهوم لغوی
- 42..... 3-1-3 - مفهوم اصطلاحی
- 42..... 3-2-2 - مبانی حجیت اقرار
- 43..... 3-2-1 - روایات
- 44..... 3-2-2 - سیره عقلاء
- 44..... 3-3-3 - طریقت اقرار و قدرت اثباتی آن
- 47..... 3-4-4 - انواع اقرار
- 48..... 3-4-1 - اقرار لفظی و اقرار فعلی
- 49..... 3-4-2 - اقرار صریح و ضمنی
- 51..... 3-4-3 - اقرار در دادگاه و خارج از دادگاه
- 51..... 3-4-4 - کمیت اقرار
- 52..... 3-5-5 - حالات فیزیکی و روانی متهم

54.....	فصل چهارم: شهادت
55.....	1-4- اهمیت شهادت
55.....	4-1-1- بررسی واژه شهادت
57.....	4-2-2- تعریف شهادت
58.....	4-2- شهادت حق است یا تکلیف
58.....	4-2-1- از منظر فقه
59.....	4-2-2- از منظر قانون
60.....	4-3- دلایل وجوب شهادت
61.....	4-4- کیفیت شهادت
61.....	4-4-1- مطابقت شهادت بادعوی
62.....	4-4-2- توافق شهادت در معنا
62.....	4-4-3- داشتن قطع و یقین در گواهی
63.....	4-5- طریقت شهادت شهود در جرایم تعزیر و بازدارنده
65.....	4-6- عواملی که مطابقت شهادت را باواقعیت رخ داده شده خدشه‌دار می‌کند
66.....	4-6-1- صداقت و حالات هیجانی
66.....	4-6-2- تمایل به مبالغه‌گویی
67.....	4-6-3- تأثیر زمان
67.....	4-6-4- عادت روانی
67.....	4-6-5- تدارک ادای شهادت
68.....	4-6-6- احساس رنگ و شرایط روشنایی
68.....	4-6-7- ادراکات بساواپی، حواس بویایی و چشایی، حس سامعه
68.....	4-6-8- فرهنگ
69.....	4-7- کمیت شهادت در جرایم تعزیری و بازدارنده
69.....	4-7-1- مقتضای ادله حجیت خبر واحد
70.....	4-7-2- مقتضای ادله حجیت بینة
70.....	4-7-3- مقتضای حاکمیت روش دلایل معنوی و سیستم اقناع وجدان قاضی
71.....	4-8- شهادت زنان در جرایم تعزیری

- 72..... 4-8-1 در جرایم قابل گذشت
- 72..... 4-8-2 در جرایم غیر قابل گذشت
- 73..... **فصل پنجم: سوگند**
- 74..... 1-5-5 اهمیت سوگند
- 75..... 1-5-1 تعریف سوگند
- 76..... 1-5-2 انواع سوگند
- 77..... 1-5-3 لزوم ترتب سوگند بر شهادت
- 78..... 1-5-4 موارد غیر قابل قبول سوگند
- 78..... 2-5-5 قلمرو و قسامه
- 79..... 2-5-1 در قتل و جرح
- 79..... 2-5-2 اثبات قصاص یادیه با قسامه

فصل ششم: تحقیقات محلی، معاینه محل و دلایل و مدارک موجود در صحنه

جرم، نظریه کارشناس، اسناد، شنود تلفنی، فیلم و نوار، امارات قانونی، ادله

- 80..... **الکترونیکی**
- 82..... 1-6-6 تحقیقات محلی، معاینه محل و دلایل و مدارک موجود در صحنه جرم
- 83..... 2-6-6 نظریه کارشناس
- 84..... 2-6-1 تعریف و ضرورت کارشناس در قضا
- 84..... 2-6-2 نظریه کارشناس از دیدگاه فقه و قانون
- 86..... 3-6-6 اسناد
- 87..... 4-6-6 شنود تلفنی، فیلم، نوار و
- 88..... 5-6-6 امارات قانونی
- 88..... 5-6-1 اماره تصرف
- 89..... 5-6-2 اماره علم به قوانین پس از انتشار
- 90..... 5-6-3 ماده 499 قانون مجازات اسلامی
- 90..... 6-6-6 ادله الکترونیکی
- 90..... 6-6-1 تعریف ادله الکترونیکی
- 90..... 6-6-2 اهمیت ادله الکترونیکی

91..... 3-6-6 - طريقة یافتن ادلّهی الکترونیکی

93..... نتیجه

99..... منابع و مآخذ

مقدمه

کشف جرم از راه‌های اصولی و متقن یکی از مهم‌ترین کارهای دادرسی بعد از دستگیری مجرم است. پس بنابراین هر چه کشف جرم از راه‌های علمی و قانونی و شرعی و اصولی انجام شود. هم نسبت به مجرم احقاق حق می‌شود. و هم تاثیر تربیتی و اجتماعی مجازات از بین نمی‌رود، چون حکومت با اعمال مجازات، برای مجرم هدف تربیت، اصلاح و پیشگیری از مجرم شدن افراد دیگر جامعه را دارد. قبل از صدور حکم دادگاه، کشف جرم و جمع‌آوری ادله در جهت اثبات مجرمیت یا احراز برائت متهم توسط دادرسی از مهمترین مراحل رسیدگی‌های کیفری است. و اینجاست که، اهمیت شناخت و احصاء ادله اثبات به خوبی روشن می‌شود. حال با عنایت به اینکه از یکسو جرایم تعزیری و باز دارنده بیشترین پرونده‌های موجود در مراجع قضائی را تشکیل داده و از سوی دیگر از جهت فقهی و حقوقی پیرامون کمیت این ادله توسط فقها و حقوقدانان بسیار کم بحث شده، در این پایان نامه ادله اثبات دعوی در جرایم تعزیری و بازدارنده مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته، و سعی شده که راهکارهای عملی موجود برای رهایی از این نارسائی‌ها مورد شناسایی قرار گیرد. تا شاید در پرتو آن بتوان قربانیان این جرایم را یاری نمود، که بتوانند از حقوق قانونی و مشروع خود دفاع کنند. در خصوص ادله اثبات در جرایم تعزیری و بازدارنده سوالات متعددی مطرح است، که مهمترین آنها به شرح آتی است.

- 1 - تفاوت مجازات های تعزیری و باز دارنده با سایر مجازات های شرعی (حدودی) چیست؟
 - 2 - معیار ادله اثبات در جرایم تعزیری و بازدارنده چیست؟
 - 3 - کمیت اقرار و شهادت شهود نقش سوگند در جرایم تعزیر و بازدارنده چیست؟
 - 4 - آیا در جرایم تعزیری و بازدارنده، ادله منحصر و منصوص است؟ یا اینکه قاضی می‌تواند از ادله غیر منصوص، مانند ادله علمی نیز در اثبات جرم استفاده کند؟
- برای رسیدن به پاسخ این سئوالات سعی شده با مطالعه منابع فقهی و حقوقی خصوصاً بررسی آراء و نظرات، نقش آنها را بررسی و مشخص نمائیم، و برای رسیدن به منظور فوق چند فرضیه را مورد بررسی قرار داده‌ایم:

- 1 - مجازاتهای تعزیری و باز دارنده غالباً نوع و میزان آن از جانب شرع معین نشده است. و در مقابل رفتار افرادی اعمال می شود، که از نظر نصوص شرعی و اولیه مرتکب گناه نشده‌اند؛ ولی رفتار آنها موجب اختلال در نظم اجتماع است.
- 2 - معیار ادله‌ی اثبات در مجازاتهای تعزیری و باز دارنده اقناع وجدان قاضی است. از این رو همه‌ی دلایل و قرائن موجود در صورتی دارای ارزش اثباتی هستند، که اقناع وجدان قاضی را به دنبال داشته باشند.
- 3 - از نظر کمیت، زمانی مجرمیت یا محکومیت متهم به اثبات می‌رسد که اقرار یا شهادت واقع را برای قاضی روشن سازد.
- 4 - در جرایم تعزیری و بازدارنده، قاضی می‌تواند در رسیدگی به پرونده و اظهار نظر نهایی خود، به ادله‌ی غیر منصوص نیز مانند ادله علمی استناد نماید.
- روش و شیوه کار در این پایان نامه مراجعه مستقیم کتابخانه‌ای و اسنادی بوده؛ و با بررسی مبانی فقهی و منابع قانونی و استفاده از نظرات و آراء موجود مطابق با قواعد فقه مطالب جمع‌آوری شده، و پس از مطالعه دقیق؛ تحلیل و ارزیابی و تبیین و روشن نمودن موضوع، مطالب جمع‌بندی و تدوین گردید. امید است، که حاصل این تلاش قدمی در جهت تبیین نظام قضائی اسلام بوده، و مقبول نظر ارباب علم و فضیلت قرار گیرد.
- از نظریه‌پیشینه تاریخی به دلیل اینکه پس از صدر اسلام فقهای امامیه با مسائل حکومتی برخورد ملموس و مستقیم نداشتند و در کتابهای خود بحث مستقلی راجع به تعزیر نداشتند. و مباحث تعزیر غالباً به طور خلاصه در پایان کتاب حدود آمده است. و فقیهان اسلامی نیز به جهت قبض یدی که تا دو دهه اخیر داشته‌اند اساساً پیرامون ادله اثبات در جرایم تعزیری و بازدارنده بحث نکرده‌اند. بطوریکه صرفاً با اشاره به چند جرم تعزیری (که عمدتاً حق الله می‌باشند) از این موضوع گذشته‌اند. بعد از پیروزی شکوهمند انقلاب جمهوری اسلامی ایران با نسخ قانون مجازات عمومی سابق در سال 1361 با الهام از منابع فقهی شیعی برای اولین بار مجازات های تعزیری وارد حقوق کیفری ایران گردید. اما به علت اختلاف نظری که در تصویب قانون تعزیرات بین فقها و حقوقدانان به وجود آمد در اصلاحات سال 1368 مجازات مستقل دیگری تحت مجازات های بازدارنده وارد حقوق کیفری ایران گردید. تا اینکه در سال 1370 با تصویب قانون مجازات اسلامی اقدام به ذکر تعریف

و مصادیق آن نمود، و این مجازات‌ها جزء تقسیم بندی مجازات‌ها قرار گرفت. در حالیکه در قانون مجازات عمومی سابق در فقه امامیه و اهل سنت مجازاتی تحت عنوان بازدارنده سابقه نداشته است. و این عنوان در استفتائی از محضر امام خمینی (ره) در خصوص مجازاتهای تعزیری و بازدارنده مطرح شد ایشان در پاسخ، آن را نوعی احکام السلطانیه یا احکام حکومتی دانستند، لذا این مباحث بیشتر جنبه حکومتی دارد، و این موضوع پس از ظهور انقلاب اسلامی تنها توسط امام خمینی (ره) تحقق خارجی داشته، مانند سایر موضوعات مورد بررسی موشکافانه قرار نگرفته است. این در حالی است که حقوقدانان نیز به لحاظ کمبود منابع فقهی در کتب آئین دادرسی یا ادله اثبات خود سخنی از این موضوع به میان نیاورده‌اند و همین امر ضرورت بحث و بررسی بیشتر موضوع ادله اثبات در جرایم تعزیری و بازدارنده را روشن می‌سازد.

فصل اوّل

کلیات

1 - فصل اول کلیات

پیش از پرداختن به موضوع ادله اثبات لازم است، به برخی از مطالبی پرداخته شود، که در تبیین ادله اثبات دعوی، نقش مقدمه ای دارد. با توجه به نقش محوری دلیل باید ادله را از هر حیث شناخت، و چگونگی استفاده از آن را مشخص کرد. با توجه به جایگاه اصلی ادله اثبات دعوی در مراحل دادرسی امیدواراست، که دادگاه ها بتوانند با اتکای به دلایل محکم و با وجدانی آسوده اتخاذ تصمیم نمایند. در این فصل مفهوم دلیل، پیشینه تاریخی ادله، سیستم های رایج بر طرق اثبات دعوی و سیستم حاکم بر ادله اثبات از نظر فقه امامیه و قانون موضوعه به اجمال بررسی می شود.

1 - 1 - اهمیت دلیل در امور کیفری

مقوله ادله اثبات دعوی در دادرسی عادلانه، یا شیوه های قانونی برای کشف حقیقت، دارای جایگاه ویژه ای است. اگر دعاوی جزایی معطوف به دلایل اثباتی معتبر و قانونی نباشند، آن دعاوی نتیجه ای نخواهند داشت. چرا که یکی از ابزارهای تحقق عدالت کیفری، اثبات جرم در پرتو کشف حقیقت با رعایت صحت امانت در کسب دلایل مثبت جرم به شکل قانونی است. کاربرد دلیل در این جهت است که ثابت شود حادثه ای واقعاً وجود داشته است. در علم دلیل ویژگی قضایی دارد، زیرا ارزش و اعتبار آن به تصمیم مقام قضائی بستگی دارد. موقعی دلیل محقق می شود که قاضی به وجود امری که باید ثابت گردد، متقاعد شود. ولی در عین حال کاربرد دلیل تنها در اثبات یا دفاع از متهم نیست. گاهی اعمال حق در روابط اجتماعی نیاز به اثبات آن و ارائه دلیل دارد. بدون اینکه نیازی به وجود دعوا در دادگاه باشد. مانند نیاز به ارائه سند مالکیت به دفتر اسناد رسمی برای فروش ملک و گاهی نیز دلیل از لوازم اجرای حق است. مانند حضور دو شاهد در طلاق.

در امور جزایی، قانوناً زمانی متهم محکوم به ارتکاب جرم می شود که تمامی ارکان جرم قابل انتساب به متهم جمع آوری شده باشد. در حقوق جزایی، علاوه بر کیفیت نقش جرم، حمایت از نظم اجتماعی و تضمین حقوق شخص متهم تحت تعقیب مورد توجه قرار می گیرد. بدین ترتیب، بار دلیل در امور جزایی به عهده مرجع قضایی است. زیرا که مکلف است. به وقوع جرم استناد نماید. در صورتی که در امور مدنی ارائه دلیل به عهده شخصی است که وقوع امری را مورد استناد قرار می دهد.

دلیل وسیله اثبات واقعیت است. به عبارت دیگر دلیل واسطه اثبات و انطباق حکم بر موضوع است. امری که موجب می شود احکام و مقررات وضع شده از سوی قانونگذار را بر افعال خارجی منطبق نمود. از این رو می توان گفت اگر دلیل نباشد وضع انواع مقررات جزایی کاری عبث و بیهوده بوده و مسند قضا و قضاوت را نیز باید تعطیل نمود.

بنابراین ادله اثبات در امور کیفری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ضرورت تحقق اهداف حقوق جزا و وضع مجازات‌ها یعنی ارباب عمومی و خصوصی، تأمین امنیت اجتماعی و عدالت و اصلاح بزهکار از یک سو حفظ حقوق و آزادیها و حریم خصوصی افراد از سوی دیگر از اموری است، که اهمیت ادله اثبات در جرایم تعزیری و بازدارنده را روشن می‌سازد.

زیرا با تبیین ادله اثبات در جرایم از سویی شکات خصوصی و قدرت عمومی می‌دانند به چه ادله‌ای باید برای اثبات جرم و نهایتاً مجازات مجرم و تحقق اهداف حقوق جزا استفاده کنند. و از سوی دیگر مدعیان خصوصی و مدعی العموم نمی‌توانند، با تمسک به هر امر فاقد ارزش اثباتی حقوق، آزادیها و حریم خصوصی افراد را، مورد تجاوز قرار داده واصل مهم براءت را خدشه‌دار نمایند. اگر چه ضرورت و اهمیت شناخت و وقوف بر ادله اثبات در همه جرایم با توجه به آنچه بیان شد به وضوح روشن است. لیکن این امر در جرایم تعزیری و بازدارنده به جهت غلبه جنبه عمومی و کمبود منابع تألیفی و تحقیقی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هرچند مقررات مربوط از ادله اثبات که مقررات شکلی محسوب می‌شوند. در قوانین ماهوی نیز بیان شده‌اند و لیکن حتی در قوانین ماهوی نیز اثری از بیان ادله اثبات در جرایم تعزیری و بازدارنده دیده نمی‌شود.

اگرچه قانونگذار در جرم قتل و یا جرایم حدی به تفضیل و جداگانه ادله اثبات را احصاء و اعلام می‌دارد. ولی هنگامی که به کتاب پنجم از قانون مجازات اسلامی یعنی جرایم تعزیری و بازدارنده می‌رسد، هیچ اشاره‌ای به ادله اثبات در این جرایم نمی‌کند. علاوه بر این از نظر فقه و بیان فقها نیز، ادله اثبات در جرایم تعزیری و بازدارنده به سکوت برگزار شده است. در حالیکه پیرمون ادله اثبات در قتل و جرایم حدی کامل و به تفضیل بحث و بررسی شده است. چنانکه، حقوقدانان نیز به صورت گذرا و در بین مباحث مختلف اشاراتی به ادله اثبات در جرایم تعزیری و بازدارنده داشته‌اند. آنچه محل ایراد ماست دلیل اشتراک ادله است. به هر حال ما در این نوشتار بر آنیم تا عمدتاً حول دو موضوع فوق الذکر در قلمرو فقه و حقوق به بحث و بررسی بپردازیم.